

Sammanfattande slutsatser av samtalen med åtta partier i Stockholms stad april 2018

Äldrepolitiken styrs i mycket högre grad på lokal nivå än flertalet andra politikområden.

Det föreligger betydande samsyn mellan partierna. Ordföranden i Äldrenämnden, Torun Boucher (V), säger att det inte finns några större motsättningar mellan partierna inom majoriteteten och inte heller mellan majoritet och opposition. Enda tydliga skiljelinjen mellan blocken går mellan andelen offentliga resp. respektive privata utförare, en ideologisk skillnad. Alla partier förordar dock en kombination av offentliga och privata utförare.

Majoriteteten (S, V, Mp och Fi) vill ha fler offentliga utförare, på sikt 60% offentliga mot 40% privata. S (majoriteteten) hävdar att det måste finnas minst en kommunal utförare i varje stadsdel för att kommunen ska kunna ta över om avtal med privat utförare upphör.

Oppositionen (M, L, C och Kd) vill ha många privata utförare med olika inriktning. Det gynnar mångfald, flexibilitet och utveckling av innovativa modeller. Små enheter är ofta bättre än stora. Valfrihet är viktigt. Oppositionen är kritisk till att privata omsorgsboenden kommunaliserats, trots att inga anmärkningar funnits på omsorgsboendet.

I nuläget är uppemot 80% privata utförare och ca 20% offentliga. En orsak till att andelen privata utförare är så stor i Stockholm är att det finns många äldre stiftelser som bedriver verksamhet. Ca 20% av utförarkapaciteten (1/4 av de privata) kommer från idéburna organisationer. Deras arbete förefaller uppskattas av alla partier.

Biståndsbedömningen

Kompetens och kvalitet i biståndsbedömningen varierar mellan stadsdelar och mellan enskilda biståndsbedömare. Generella riktlinjer finns men tillämpas olika; större restriktivitet och fler avslag i vissa stadsdelar. Omsättning av biståndsbedömare utgör ibland problem.

Flera partier anser att biståndsbedömningen är alltför restriktiv. Trots att det finns lediga platser, får många avslag på ansökan om äldreboende. Antalet avslag har ökat: 10% år 2009,

18% år 2017. Avslag kan överklagas till Förvaltningsrätten. 2017 ändrade denna 35% av besluten, dvs avslag ändrades till beviljade ansökningar, en anmärkningsvärt hög siffra.

M anser att processen är stelbent och att biståndsbedömningarna brister. Vill som enda parti centralisera biståndsbedömningen till Stadshuset. Biståndsbedömarna har alltför bråttom. De har till uppgift satt fungera som konsumentvägledare för de äldre och de ska efter en tid följa upp resultat av de biståndsbeslut som fattats, men detta görs sällan. SD framhåller att många äldre klagat över att de fått avslag och på lång väntan på beslut.

Vård- och omsorgsboende

För närvarande råder inte brist på platser i vård- och omsorgsboende i Stockholm. I genomsnitt står 10% av platserna tomma; dessa är dock ojämnt fördelade mellan stadsdelarna. Flera partier är kritiska till att inte fler platser utnyttjas.

Behovet av platser minskar något under de närmaste åren. Men från 2023 ökar behovet då 40-talisterna kommer upp i 80-årsåldern. Kraftfull utbyggnad av omsorgsboende kommer att behövas. En boendeplan 2019 – 2040 har utarbetats. Utbyggnad kräver lång framförhållning och samverkan med flera olika instanser (exploatering av mark, stadsbyggnad, finansiering, upphandling m m). Det tar minst 7 år från planering till färdigställande av ett boende.

I det längsta beviljas hemtjänst och mera hemtjänst till de äldre snarare än plats i omsorgsboende. Hälsotillståndet hos många som bor hemma med hemtjänst eller på seniorboende är sådant att de borde komma till omsorgsboende. De som kommer dit är ofta i så dåligt skick att de bara lever några månader eller något år till.

Allianspartierna anser att alla som har behov ska få en plats i omsorgsboende. Bl a L, Kd och C vill införa platsgaranti för personer 85+ som vill flytta till äldreboende.

Flera partier stöder idén att placera seniorboende, serviceboende och omsorgsboende intill varandra, så att människor lättare kan flytta, allteftersom vårdbehovet ökar. Alla omsorgsboenden kontrolleras av Äldreförvaltningens inspektörer.

Flera partier, särskilt Kd, Mp och C vill se kvalitetsförbättringar i äldreboenden, särskilt bättre mat och måltidsmiljö, mera utomhusvistelser, mer tid för social samvaro och större valfrihet.

Seniorboende med aktivitetscenter

Har ersatt det som kallades Trygghetsboende. Det behövs många fler seniorboenden, särskilt i vissa stadsdelar. Bostadsförmedlingen förmedlar hyreslägenheterna. Problem att det är lång kötid och höga hyror. Personer 85+ kan få förtur. Många som numera bor i seniorboende är vårdkrävande och skulle i stället behöva vård- och omsorgsboende (Mp).

Aktivitetscenter ska finnas vid varje seniorboende. Dessa är relativt nya och är under utveckling. De kan bli en värdefull tillgång både för dem som bor i seniorboendet och andra äldre i området under förutsättning att stadsdelsnämnderna satsar resurser och personal, t

ex dietister, arbetsterapeuter och datakunniga. Datorer med bredbandsuppkoppling bör finnas på alla aktivitetscenter (se nedan under Digitalt utanförskap).

Servicehus

Servicehus är en äldre form, som omfattar boende i seniorlägenheter och tillgång till viss vårdpersonal. S, Mp och V ville avskaffa servicehusen men allianspartierna, särskilt L, kämpade emot. Tack vare detta blev ett antal servicehus kvar. L anser att de utgör en bra mellanform medan andra partier anser att de spelat ut sin roll.

Hemtjänst

Majoriteten har nyligen infört "ramtid" inom hemtjänsten. Modellen prövas och håller på att införas på flera håll. Innebär att brukare och personal bestämmer vad som ska utföras i stället för att ett uppgjort, fast schema följs, alltså mindre detaljstyrning. Ramtid ger brukaren mer inflytande, leder till större kundnöjdhet. Även oppositionen är positiv.

Klagomål på brist på kontinuitet i hemtjänsten, d v s många olika personer utför hemtjänst hos brukaren. Förefaller finnas behov av bättre schemaläggning. Enligt nyligen ingånget avtal ska utföraren av hemtjänsten stå för arbetskläder och tvätt av dessa. Anses ha medfört en förbättring både för personal och brukare.

V anser att hemtjänsten fungerar dåligt på många ställen och vilket lett till att efterfrågan på omsorgsboende ökat.

Samverkan mellan hemtjänst (kommunen) och vård (landstinget) behöver förbättras.

Trygg hemgång – Tryggt mottagande i hemmet

Detta är ett pilotprojekt som påbörjats i ett par stadsdelar, ett samarbete mellan sjukhus och kommun som innebär att när en patient kommer hem efter vård på sjukhus, kommer ett "trygghetsteam" från kommunen hem till personen för att bedöma vilka insatser som behövs. Detta har lett till bättre samverkan och resulterat i bättre rehabilitering och större trygghet för patienten. V vill lägga in denna verksamhet som en permanent del i budgeten.

Partiernas svar på SeniorKrafts frågor i brevet 12 mars – en sammanfattning

1. Hur ska vi få ekonomiska resurser till vård och omsorg för äldre i framtiden?

Det har hittills varit problem att få ekonomiska resurser till äldreomsorgen i Stockholm, uppger S (majoriteten). **Problemet är den framtida personalförsörjningen.**

2. I vilka former ska vård och omsorg för äldre anordnas: äldreboende eller vård i hemmet? Vad motiverar vald vårdform?

I Stockholm finns lediga platser i vård- och omsorgsboende (ca 10%) av totala antalet platser, låt vara att de lediga platserna är ojämnt fördelade. *Det finns alltså ingen generell köproblematik i Stockholm, även om det är kö till vissa populära boenden.*

Även V (som tillhör majoriteten) anser att det behövs enhetliga och mer generösa direktiv för biståndsbedömarna. *Konstaterar att dessa har ett restriktivt och olikartat förhållningssätt. V anser också att hemtjänsten fungerar dåligt på många håll.*

Oppositionen framhåller vikten av valfrihet. De flesta vill bo kvar hemma, så länge de kan, ev. med hemtjänst. Då ska de få det. De som har behov av mer vård och vill flytta till omsorgsboende ska få göra det. De ska få komma *Oppositionen anser att biståndsbedömningen är alltför restriktiv.* till ett omsorgsboende i sin egen stadsdel, om det är deras önskemål.

L anser att servicehus är en bra och motiverad mellanform av äldreboende som bör finnas kvar. Övriga partier är mindre entusiastiska. Det kommer inte att byggas fler servicehus.

Mp framhåller att de som har behov av omsorgsboende ska tilldelas plats. *Kostnadsaspekter, begränsat budgetutrymme eller tillgång på platser får inte tas i beaktande i bedömningen.*

SD sitter inte i Äldrenämnden och hålls av övriga partier utanför frågor om äldreomsorg i Stockholm. De anser att äldre ska ha rätt till omsorg när de behöver den och ha valfrihet i fråga om att bo kvar hemma med hemtjänst eller flytta till äldreboende. *SD vill sänka kraven för att få tillgång till äldreomsorg. SD vill se ett helhetstänkande, skapa naturliga flyttkedjor i områden, från egen bostad till seniorboende, alt. servicehus, till omsorgsboende.* Äldreboenden bör ligga i stadsmiljöer och integreras i övrig bostadsbebyggelse.

3. Ska samhället i fortsättningen räkna med frivilliga, obetalda insatser av anhöriga? Hur ställer sig ert parti till VSG (Vård av Gamla)? Som en pendang till VAB?

Antalet anhörigvårdare har ökat vilket inte är en bra utveckling. Vårdbehövande vill i allmänhet hellre få vård och hjälp av professionell personal än av anhöriga. Anhöriga är viktiga men i en annan roll än vårdande (Mp).

Anhöriganställning/närståendepenning har upphört. Förr kunde anhöriga bli anställda för arbete i sin familj men det fungerade ofta mindre bra (beroendeställning, dålig insyn, misshandel, obenägenhet att anmäla, inlåsning av invandrarkvinnor i anhörigvård och risk för fusk. Inget av partierna driver längre frågan om närståendepenning.

Stöd till anhörigvårdare finns emellertid i olika former. Det kan handla om utbildning för den som vårdar en dement. Samtalsgrupper för anhöriga kan ge stöd. Men den viktigaste åtgärden är korttidsboende för den vårdbehövande för att anhörigvårdaren ska avlastas. Stadsdelsnämnderna ansvarar för anhörigstöd.

V anför att om kvaliteten i äldrevården kunde höjas och bli mer generös och attraktiv, kunde beroendet av anhörigvård minska.

4. Är privat finansiering av välfärden ett alternativ?

Alla intervjuade svarar nej. Samtliga partier framför med emfas att välfärden, inklusive äldreomsorgen, ska vara offentligt finansierad. De som har behov, har rätt till äldreomsorg.

5. Hur anser ert parti att problemet med digitalt utanförskap ska lösas?

Alla partier säger sig vara medvetna om problemet men saknar i stort förslag till lösningar. Aktivitetscenter i anslutning till seniorboenden bör utrustas med datorer med bredbandsuppkoppling. Personal som kan förmedla datorkunskap och hjälpa de äldre bör finnas i alla aktivitetscenter. Digital problemlösning är inte hemtjänstens uppgift.

Stockholm stad är föredömligt genom att det finns en telefonservice "Äldre direkt" dit äldre kan ringa och få tala med en fysiskt person.

6. Vilket är det största problemet i fråga om äldreomsorgen i Stockholm?

V (ordf. i Äldrenämnden): Den största utmaningen är bristande kompetens på olika nivåer: politiker, beställare, kommunens förvaltning och utförarnas personal. På högsta nivå saknas kompetens om hur man ska hantera de demografiska förändringarna, särskilt inom vården.

Alla partier framhåller att *personal/kompetensförsörjningen* blir ett mycket stort problem framöver. För närvarande råder rimlig balans i fråga om personal men om några få år, då antalet personer 80+ ökar kraftigt, uppstår enorma rekryteringsbehov framför allt av undersköterskor. Partierna ger liknande svar på hur detta behov ska kunna tillgodoses:

V: Kategorin undersköterskor måste öka betydligt. De måste få bra och relevant utbildning, bra arbetsvillkor, rätt till heltid, bra scheman och högre lön så att de stannar kvar ()

S: Viktigt att höja statusen på undersköterskor. Det bör etableras en karriärtrappa. Statsrådet Annika Strandhäll vill göra det till en skyddad yrkestitel "Leg. undersköterska".

L: Återkommande tillfällen till vidareutbildning av undersköterskor, ska vara möjligt göra karriär, få högre lön. Tvåspråkighet ska bedömas som en merit.

M: Man måste stimulera människor att söka sig till arbete i äldreomsorgen, få ungdomar intresserade av att jobba där.

Kd: Tidigt intressera unga för att arbeta med äldre, välja vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiet, delta i ungdomsbesök i äldrevården etc. Minska administrationen i hemtjänsten, erbjuda återkommande utbildning, möjliggöra utveckling och karriär, legitimera yrkestiteln.

SD är skeptiska till att så stora personalbehov kommer att uppstå i äldreomsorgen som prognoserna anger. Beräkningarna vilar på lösa antaganden. Många gånger visar det sig att prognoser om personalbrist inte stämmer. "Det brukar ordna sig". Men SD framhåller liksom

andra partier att det måste bli mer attraktivt att arbeta i äldreomsorgen. De många arbetslösa som nu lever på bidrag måste börja jobba. SD vill uppnå detta genom sänkta bidrag. Det måste löna sig för den enskilde att börja jobba. Vi genmälde att de många arbetslösa ju återfinns bland invandrarna. Är det alltså de som ska rekryteras till äldreomsorgen? SD instämde i detta.

I stort sett alla partier anser att *biståndsbedömningen* skiljer sig åt mellan stadsdelarna och biståndsbedömarna, att den är alltför restriktiv och inte rättssäker.

Några av partiernas prioriteringar i valrörelsen 2018 med avseende på äldrefrågor

Kd: Äldrefrågor hör jämte trygghet och integration till Kd:s högst prioriterade frågor.

- Alla 85+ ska ha rätt till anpassat boende, om de vill.
- Stoppa ideologiskt drivna kommunaliseringar.
- Inför vårdserviceteam där undersköterskor utför vårduppgifter och ej utbildad personal enklare uppgifter för bättre utnyttjande av utbildad vårdpersonal.
- Valfrihet. Högre kvalitet i vården, ge mer tid till äldre, mer socialt innehåll, bättre mat och måltidsmiljö, utomhusvistelser och ett värdigt bemötande. - Höja ambitionerna vad beträffar aktivitetscenter.

M: Valfrihet, fast läkarkontakt, reformerad, centraliserad biståndsbedömning, mer vårdmöjligheter – mer omsorgsboende.

C: Valfrihet, ge makt åt brukaren, högre livskvalitet i äldreomsorgen, bra gärna ekologisk mat, stimulera ungdomsbesök, beslutsfattande på lokal nivå nära människorna. 85+ bör få plats i anpassat boende, om de själva vill. Viktigt att det finns nischade/profilboenden. Utveckling av aktivitetscentra.

L: Alla 85+ som vill, ska ha rätt till plats på äldreboende. Valfrihet. Fler prioriteringar kommer.

Mp: Livskvalitet i vården: bra mat och måltidsmiljö, utomhusvistelser. Mp välkomnar insatser i vården av frivilligorganisationer, t ex volontärinsatser och ungdomsbesök.

S: Inga fastställda prioriteringar men fortsättning av systemet med ramavtal i hemtjänsten, trygg hemgång efter sjukhusvistelse och utveckling av aktivitetscentra är centralt för S.

V: Mer enhetliga och generösa direktiv för biståndsbedömarna, förbättring av hemtjänsten, lägga seniorboenden och omsorgsboenden intill varandra för smidigare övergång.

SD har förslag om "jourhemsvård". I varje stadsdel ska det finnas en pool av hemtjänstpersonal som med kort varsel kan rycka ut för att ge tillfälligt stöd åt anhörigvårdare. Det ska gå snabbt och vara smidigt att få sådan hjälp och inte kräva biståndsbeslut. SD:s valplattform kungörs 5 maj.

Kommentar: Sammantagna, och även var för sig, kommer prioriteringarna att kosta en hel del. Även om ekonomin är god just nu kommer kommunens pengar troligen inte att räcka om några år. Hur gör man då inom resp. parti?